

PŘEDMLUVA 1976

Dnešního rána přístavem fičí silný jihozápadní vítr, ošlehává keře šeríku a zimolezu před chalupou a prudce vynáší nahoru racky, kteří se pokoušejí přistát. Stěžně plachetnic kotvících v přístavu se kolébají a šedavou hladinu zdobí zpěněné vlny. Je slyšet jen vítr a křik racků, sem tam z dálky zacinká bóje. Ráno jako stvořené k tomu ti napsat, Val. Mnohem vhodnější než první dvě rána po mém příjezdu – ta byla tak krásná a zalitá sluncem, že jsem přešla přes cestu a šla se s MacDuffem projít po pláži. Radostně se proháněl po pobřeží a svým hranatým čumákem objevoval v písku nové zajímavé pachy. Pak se zastavil, špičatá ušiska nastražená a rozpustilý ocásek vzhůru, s čenichem nahoru napatě čekal, až ho dojdou, aby mi zase upláchl. Však víš, jak to má ve zvyku.

Včera jsem si tam na písku našla klidné místo, kam není vidět ze žádného domu, sedla si a opřela se o hladký žulový kámen. Měla jsi jet se mnou na mys, ale udály se úžasné věci, které to změnily, a tak místo abys tu byla se mnou, jsi s Waltem. Hezky jsem se usadila na sluníčku, dívala jsem se za přístav směrem k Nausetské pláži a myslela na to, jak jsi šťastná. Dnes odjede, já vím. Převezme pastorační službu v Louisianě a ty odjedeš studovat do Anglie. Strávili jste však spolu několik dní a to je pro snoubence něco nesmírně vzácného.

My dvě spolu strávíme od nynějška do tvé svatby – což je necelý rok – čtyři nebo pět týdnů a budeme mít

možnost si popovídat, ale je mi jasné, že nebude čas probrat všechno, co bych ráda. Proto píšu tyto řádky.

Určitě víš, že tyto úvahy nevycházejí pouze z mé zkušenosti života v manželství. Vycházejí ze zkušenosti života, který jsem z valné části prožila jako svobodná žena (však víš, že jsem v manželství žila pouze sedminu svého života). Vycházejí z mého prožívání ženství a ze snahy být na jakémkoli místě – v manželství, jako svobodná, či jako vdova – ženou žijící pro Boha. Postoj, který byl na začátku této snahy, je shrnutý v modlitbě Betty Scottové Stamové, kterou jsem si opsala do Bible, když mi bylo deset nebo jedenáct let a vlastnoručně podepsala:

„Pane, dávám Ti všechny své plány a úmysly, všechny své touhy a naděje, a přijímám Tvou vůli pro můj život. Odevzdávám se Ti, dávám Ti svůj život a sebe celou a chci být navěky Tvá. Naplň mě a pomaz mě svým Svatým Duchem. Použij mne, jak chceš Ty sám, a naplňuj svou vůli na mém životě, ať se děje cokoliv, nyní i navěky.“

NOVÁ PERSPEKTIVA

Tato kniha vznikla v době vrcholícího feministického hnutí, které se prohnalo naší zemí v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století. Ženám se říkalo, že by se měly odtrhnout od plotny a začít dělat něco „naplňujícího“. Poslechly, a mnohé objevily, co by jim byli muži dávno řekli: že profesní seberealizace – ať už člověk kope jámy nebo dělá vedoucího představenstva – není zdrojem naplnění člověka o nic více či méně než péče o domácnost. Vždycky jsem věděla, že skutečné uspokojení a radost člověk nenajde jinak, než když svobodně odpoví na Boží povolání. Proto jsem ti jako svatební dar napsala knihu, v níž shrnuji černé na bílém trvale platné principy odlišnosti mezi muži a ženami.

Před tříadvaceti lety jsi se, Valerie, stala nevěstou Waltera D. Shepada ml., který vyrostl v rodině misionářů v Africe. V souladu s nařízením v Písmu „Plodte se a množte se“ vám dobrý Bůh dal výsadu stát se rodiči osmi dětí: Waltera III., Elisabeth, Christiny, Jima, Colleen, Evangeliny, Thea a Sarah. Když pozoruji dynamiku vztahů mezi těmito dětmi, zdá se mi to úchvatné – tolik se to liší od tvé zkušenosti jedináčka, kterému v deseti měsících zemřel otec. Malí Shepardovi mne matou, rozčilují i okouzlují a s radostí si vychutnávám požehnání, že jsem jejich babičkou.

Všecko, co v této knize píšu, sis sama v životě ověřila a bylo ti to tím či oním způsobem užitečné – i když sis na to někdy bezpochyby musela počkat. Pozorovala

jsem, jak se učíš své roli manželky, a byla jsem s tebou a Waltem v nemocnici, když jsi poprvé rodila (já jsem k smrti trpěla, když jsi prožívala porodní bolesti, a Walt se tě snažil povzbuzovat). Pár let poté jsem s tebou a Waltem plakala, když jsem držela v náruči malinkou Joy, která umřela ještě před porodem.

Bůh ti přidelil místo pastorovy ženy – nejdříve v okrese Cajun v Louisianě, potom v Mississippi, Kalifornii a nyní v Jižní Karolíně. S úžasem jsem sledovala milost a vhléd, jaké ti Bůh dopřával při výchově a péči o děti, které jsi dokonce doma vyučovala.

Občas jsme spolu byly pozvané k vystoupení na různých konferencích pro ženy. Tvoje moudrost mi často pomáhala při zodpovídání otázek v mém rozhlasovém pořadu *Gateway to Joy* (Brána k radosti), které se týkaly výchovy dětí a mateřství. Snažíme se ženy povzbuzovat, aby v sobě rozvíjely jemnost a tichost a učily se ve svém muži vidět Krista a milovat ho a ctít i tehdy, když se zdá, že si to nezaslouží. Neměly bychom zapomínat, že Kristus za nás dal život, a proto máme i my dávat život jeden pro druhého. Otcové a matky dostali ohromný úkol vychovat ze svých dětí světce, což není možné jinak, než vlastním příkladem a poté – krok za krokem, princip za principem – také ukázněním prováděným v lásce a vycházejícím z modlitby.

Jestliže tě děsí velikost úkolu, který ti Bůh svěřil, když tě „stvořil ženou“, přečti si Izajáše 41,10: „Neboj se, vždyť já jsem s tebou, nerozhlížej se úzkostlivě, já jsem tvůj Bůh. Dodám ti odvahu, pomoci ti budu, budu tě podpírat pravicí své spravedlnosti.“

26. ledna 1999, Magnolia, Massachusetts

1. KAPITOLA

BŮH, KTERÝ VŠE ŘÍDÍ

Když mne Walt o Vánocích požádal o tvou ruku, řekla jsem mu: „Nikomu svou dceru nedám s takovou radostí, jako tobě.“ Pak jsme se bavili o tom, jak dlouho budete muset čekat do svatby, má-li se uskutečnit až po tvé promoci.

„Myslíš, že to zvládneš?“ ptala jsem se ho a on mi na to bez zaváhání odpověděl: „Mami, vždyť jsem kalvinista!“

Věděl, že pochopím, co tím myslí. My dvě jsme také kalvinistky a věříme v Boha, který všechno řídí. Náš život není ani na okamžik vydán napospas slepé náhodě. Ve Waltových očích byla okolnost, že se svatbou musíte počkat, než oba dostudujete, něčím, co je součástí Božího plánu a napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha. Viděl povinnosti, které máte oba před sebou, a přijal je jako Boží vůli, a proto se nebál, že by jeho pocity mohly toto rozhodnutí zvíkat. Věděl stejně jako autor biblického žalmu, že: „Ač mé tělo i mé srdce chřadne, Bůh bude navěky skála mého srdce a můj podíl“ (Žalm 73,26). Jsem Bohu vděčná, že ti dal takového muže.

2. KAPITOLA

NIKOLI KDO JSEM, ALE ČÍ JSEM

Následující úvahy se budou tak či onak dotýkat smyslu ženství. Ženám se v posledních desetiletích docela podařilo dostat do centra pozornosti. Mluví se o nich, jsou záhadou, vedou se o nich spory, vydávají se o nich zákony... většina toho mluvení, hádání a snad i legislativy je dílem žen samotných, zatímco mužům to – zdá se mi – moc nejde na rozum. Pulty zaplavily knihy o ženské otázce, vyzývající ženy k odhození tradičních rolí, odmítnutí společenského postavení, které je prý po staletí omezovalo, a k nasměrování úsilí k něčemu „lidštějšímu“ (na rozdíl od biologické a reprodukční role) – k cílům, které bez ohledu na to, zda jsou či nejsou zajímavé, jsou považovány za doménu mužů.

Je tedy ženská existence podstatně odlišná od mužské? Existuje v lidské přirozenosti nebo ve společnosti něco, co vyžaduje, aby každé pohlaví přijalo určitou roli a převzalo konkrétní úkoly? Měla by být autorita spojována výlučně nebo především s muži spíše než se ženami? Záleží na tom, kdo rozhoduje a řídí? Když někdo přivede na svět dítě, znamená to, že se o ně také musí starat? Co je manželství a jak funguje? Je úděl ženy skutečně tak zlý, jak říká Germaine Greerová, která jej nazývá „životem v předstírání a idiotských rituálech, plným neblahých předtuch a selhání“?

Většina těch, kdo se pokoušejí najít odpovědi na tyto otázky, začíná od špatného konce – totiž od sebe. Ptají se: „Kdo jsem?“, „Jak se skutečně cítím?“ a předpokládají, že když na to dostatečný počet lidí vyjádří svůj osobní názor, nějak se doberou pravdy. Této tendence si všimá Carlyle a sarkasticky o ní poznamenává: „Mazanost lišky tkví odjakživa v tom nejnemožnějším úkolu – rozpoznat ve světě lumpů, kde je v jejich vzájemných interakcích poctivost.“

Není pochyb, že klábosení o tom, jak věci vidíme, je uklidňující a dodává jakousi povrchní útěchu. Většinou najdeme několik dalších lidí, kteří se cítí podobně nebo dokonce hůř – což je ještě více uklidňující a utěšující. To ale není způsob, jak se dobrat pravdy.

Abychom se dozvěděli, co znamená být ženou, musíme začít u Toho, který ji stvořil.

3. KAPITOLA

NA ČEM MÁME STAVĚT

Každou neděli dopoledne v kostele recitujeme Krédo. Víte, jak se to tam říká: „Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele všeho viditelného i neviditelného.“ To je tvrzení, které nemá naprosto nic do činění s mým osobním názorem nebo pocity. Je to vyjádření objektivní skutečnosti přijímané ve víře, a když ve společnosti ostatních věřících povstávám a recituji ho, o sobě neříkám nic. Jediné, co o sobě říkám, je, že tuto skutečnost uznávám. Toto je můj postoj, toto je skutečnost.

Avšak velice často (obávám se, že téměř vždy), když přijdu do kostela, uvědomuji si nejvíce právě své pocity. To je přirozené. Jsme lidé, osoby, a něco cítit nás nestojí žádné úsilí. Bohoslužba ale není pocit. Je to akt vůle a vyžaduje poslušnost. Máme Boha chválit „v Duchu a v pravdě“, bez ohledu na pocity. Máme ho chválit i navzdory pocitům.

Jsou-li mé myšlenky rozběhnuté několika směry naráz a potřebují zahnat do ohrady jako stádo rozdováděných telat, poklekám před začátkem bohoslužby a prosím, aby mne Pán osvobodil od povrchního zaměření na sebe a vlastní starosti, a aby mou pozornost během této hodiny obrátil k sobě. Často mi v tom pomáhá tzv. Ježíšova modlitba, již jsem se naučila z knihy o ruském poutníkovi, jenž strávil celý život hledáním jejího smyslu.

„Pane Ježíši Kriste, Synu Boží, smiluj se nade mnou hříšnou.“ Pravoslavní křesťané se tuto modlitbu modlí stále dokola, v rytmu dechu. Tato modlitba mne zachránila, když mi docházela slova, i na mnoha jiných místech, nejen v kostele.

Když povstávám a recituji Krédo, vstupuji do věčné skutečnosti na hony vzdálené triviálním problémům, jako jak se právě teď cítím, co budu muset udělat po bohoslužbě, co mi ten a ten řekl nebo udělal. Pevně se v duchu postavím na tuto mocnou skutečnost, na to, co je obsahem toho „Věřím...“ A to mne posilní.

Někdy se zpívá nádherný hymnus sv. Patrika:

*Povstávám dnes
V síle jména Trojjediného Boha,
a vzývám Jediného Boha v Trojici.*

*Povstávám dnes
v síle Boha, který vše řídí.
Jehož oko mne střeží a
Jehož ucho slyší mé prosby.*

Jestliže opravdu věřím těmto *velkým* věcem, které zde společně zpíváme a recitujeme, potom se o všechny *malé* věci (a co ve srovnání s tím není malé?) Bůh postará. Zorientuji se tedy a zaujmu správné postavení. Musím to dělat dost často – a v dnešní době, kdy se zdá, že tolik lidí orientaci úplně ztratilo, o to častěji.

4. KAPITOLA

NE SYN, ALE DCERA

Abychom pochopili smysl ženství, musíme začít u Boha. Je-li skutečně „Stvořitelem všeho viditelného i neviditelného“, zcela jistě mu všechno viditelné i neviditelné podléhá: věci ohromné i nepatrné, skvělé i nevýznamné. Bůh musí řídit i nepatrné detaily, jestliže řídí veškerý celek bytí.

Někdy slyšíme obrat „shodou okolností žena“, jako by něčí pohlavní identita byla jen jakousi bezvýznamnou shodou okolností. Nejde však o zanedbatelný detail, je to naše přirozenost; je to modalita, v níž žijeme svůj život, a něco, čím jsme ty i já povolány být – povolal nás k tomu Bůh, ten Bůh, který všechno řídí. Je to náš úděl, který nám naplánoval a připravil všemohoucí a milující Pán.

Přála jsem si mít syna. Byla jsem si jistá, že každý muž si přeje mít nejprve syna, a přišlo mi logické přát si, aby nejstarší dítě byl syn, starší bratr, prvorozený, dědic. Modlili jsme se tedy, aby nám Bůh dal syna, a tvůj otec byl přesvědčen, že nám ho dá.

Když ses narodila, tvůj otec byl při tom. Viděla jsem mu do obličeje, když mu doktor řekl: „Máte dceru.“ Usmál se na mne a zničehonic řekl: „Bude se jmenovat Valerie.“ Sestřička tě zabalila do deky a položila tě tak, abych na tebe viděla – viděla jsem tvou tvářičku, a modré oči, tehdy o dost tmavší, široce otevřené se

dívaly do mých. (Jak to, že se malé dítě umí dívat druhému do očí?) Osoba. Od nynějška samostatná a na mně nezávislá. Moje dcera.

Později mi tě přinesli a já jsem tě chovala a pak si tě vzal do náruče tatínek a řekl: „Jako panenka!“ Nebyl moc na sentimentální výlevy nebo žvatlání na miminka, ale nedokázal jinak vyjádřit, jak tě viděl – růžové tvářičky a pusinka, modré oči, hebké světlé vlásky. Dokonce i lékař se sestrou – manželé, kteří sami měli sedm dětí – říkali, že jsi krásná.

Tvůj otec byl naprosto spokojen s tím, že má dceru, a ne syna. Tak jsem byla spokojena i já. Bůh, ke kterému jsme se modlili o syna, nám daroval tebe – jistě znal lépe okolnosti, o nichž jsme tehdy neměli tušení, a jeho rozhodnutí bylo mnohem lepší.

Pokud věříte, že Bůh řídí významné události, musíte věřit, že řídí i ty drobné. To pro nás jsou některé události „velké“ a jiné „malé“. Amy Charmichaelová napsala:

*U Tebe není malé a velké,
protože Ty jsi všechno ve všem.*

5. KAPITOLA

STVOŘENÍ ČLOVĚKA: ŽENA PRO MUŽE

Bylo větrné odpoledne a slunce jen občas vykouklo zpoza uhánějících mraků. Měla jsem chuť jít ven, tak jsem vzala MacDuffa a vypravili jsme se k Nantucket Sound, kde se dalo proběhnout po liduprázdné dlouhé pláži. Vítr nás popoháněl, takže jsme uběhli snad míli, než jsme se otočili nazpátek. Pak nám ale do očí foukal písek a brzdil nás vítr. Musela jsem se sklonit a MacDuff stáhl uši a kýchal z toho, jak se mu písek lepil na čenich. V půli cesty jsem objevila dunu, do které se dalo schovat. Sedla jsem si a MacDuff si napřed s radostí sedl vedle mne, ale za pár minut ho něco popadlo a začal hrabat. Zuřivě hrabal a hrnul písek za mohutné přední pracky.

Je snadné představit si Boží velikost, když se díváte na moře a pozorujete široký horizont a oblaka nad ním. Je snadné uvažovat o Boží vynalézavosti, když si prohlížíte vzory, které příroda vyčarovala na mušlích. (Říkám, že je snadné o ní uvažovat, je však těžké, ba nemožné ji pochopit.) Jak říká církevní otec Jan Damašský z 8. stol., „Bůh je nekonečný a nepochopitelný a jediné, co je na něm pochopitelné, je jeho nekonečnost a nepochopitelnost.“ Bůh je Všemohoucí, Stvořitel, Bůh řádu a harmonie, smysluplné uspořádanosti. Věříme v příběh stvoření tak, jak ho líčí první dvě

kapitoly Bible, a máme radost, že když Stvořitel těchto úžasných věcí dokončil své dílo, cítil v pohledu na ně zalíbení. Učinil každou věc mocí svého Slova, a když se na ni podíval, viděl, že je dobrá.

Člověka stvořil ke svému obrazu – a tehdy poprvé viděl, že něco není dobré. Pro člověka nebylo dobré, aby byl sám. Rozhodl se mu tedy učinit pomoc jemu rovnou – a kniha Genesis ve druhé kapitole říká, že Bůh tedy stvořil zvířata a ptáky, jako by si z nich měl člověk vybrat pomocníky. Dokonce je k Adamovi přivedl, „aby jim dal jména“. A ano, Adam s obdivuhodnou fantazií pojmenoval všemožné druhy zvířat, dobytka a ptáků. A pak si je určitě společně s Hospodinem prohlíželi.

Musela to být úžasná situace. Hospodin a Adam prohlížející si spolu zvířata. A neměl Adam, když tyto nové tvory pozoroval, třeba jen na malý moment krizi identity – jak bych ji měla já – a neříkal si: „A kdo jsem já ve srovnání s nimi?“

Rády spolu chodíme do zoo a dlouze pozorujeme zvířata. Jednou jsme pozorovaly páření tygrů (paní vedle nás říkala: „Ale, podívejme!“), pán se však raději vzdálil). Kdysi, když ti byly tak tři, čtyři roky, jsi zírala na slona, a pak ses ptala, proč mají takové divné věci místo nohou.

Zvířata se dívají přes plot zase na nás. Dělí nás ale cosi nekonečně většího než ten plot. Je to obrovská propast, nepředstavitelné tajemství. Někdy se mi zdá, že zvířata to chápou, dívají se s takovým klidem, ale mně to připomíná, jak bezmezná je moje nevědomost. Lidé zvířata loví, využívají a zabíjejí. Někdy je mají rádi.

MacDuffa máme rádi, těžko to vyjádřit jinak. Zkrátka ho milujeme. Je to skvělý společník: umí být úplně potichu, když jsem doma a pracuji, a odpoledne je vždy připravený dělat, cokoli si usmyslím, a dokonale odevzdaný svému úkolu mě obveselovat, který mu byl bezpochyby přidělen shůry. Jsem si jistá, že i Adam měl rád své zvířecí společníky v ráji. Možná měl svého oblíbence mezi psy, koňmi nebo jednorožci. Bylo však něco, co pochopil zcela jasně, a vnímáme to i my.

Zrovna včera jsem četla o krásném dostihovém koni, který si roztříštil kotník, ale běžel dál, dokud úplně neodpadl – stále pokračoval v tom, v čem byl vytrénován. Pokoušeli se mu pak ten kotník odoperovat. Když se probral, shodil si v záchvatu zuřivosti a bolesti sádku z nohy a museli ho utratit. Fotka v časopise, zobrazující tohle úžasné stvoření vzpínající se v tenkých otěžích, ve mně vzbudila smíšené pocity. Jeho poslušnost trenérovi a žokeji vynášela jeho majitelům peníze, ale jemu přinesla utrpení a smrt. Nikdo mu to nedokázal vymluvit, ani se mu omluvit.

Zvířata tu žijí s námi, jsou to naši souputníci, stvoření týmž Bohem Stvořitelem jako my. Jsou to naši tiší a tajemní spolutrpitele. „Ale pro člověka se nenašla pomoc jemu rovná.“ Bůh mohl dát Adamovi jiného muže, aby se spolu procházeli zahradou a diskutovali, kdyby chtěl. Ale Adam potřeboval něco víc než společnost živočichů a přátelství muže – potřeboval pomoc speciálně vybavenou k této roli. Bůh mu dal ženu, stvořil ji proto, aby naplnila tuto potřebu, z jeho vlastních kostí a masa.

Když chceme něco používat správným způsobem, potřebujeme vědět, k čemu to je, ať už je to zavírací

špendlík nebo plachetnice. Pro mne je úžasné být ženou Boží – být si vědoma, že jsem byla stvořena Bohem („Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“), a že jsem byla stvořena *pro* něco („A Hospodin Bůh utvořil z žebra, které vzal z člověka, ženu a přivedl ji k němu.“).

Tak to bylo na počátku. Proto byla stvořena žena. Nový zákon se k tomuto Božímú úmyslu s člověkem několikrát vrací, důrazně a jasně: „Vždyť muž není z ženy, nýbrž žena z muže. Muž přece nebyl stvořen pro ženu, ale žena pro muže.“ Jsou texty, které dávají možnost různých interpretací, já jsem však v tomto vyjádření za celý svůj život nenašla nic nejednoznačného.